

TRG S VIJEĆNICOM I GRADSKIM VRATIMA U KORČULI

Gružu rastvara uglove kata ložama i razvija dotada zapostavljene bočne fasade, a ljetnikovac Vice S. Skočibuhe kod Tri crkve (1588) monumentalnim rastvaranjem središnjega dijela s po tri arkade trijema u prizemlju i lože na katu napušta domaću tradiciju, slijedi i dostiže vrhunske tal. uzore. Manirističke će značajke doći do snažnoga izražaja kod prigradskoga Crijević-Pucićeva ljetnikovca na kraju razdoblja, podjednako u oblikovanju zgrade (»nedovršene« skulpture portala), kao i u fantastičnim stupovima i kapitelima perivoja. Dubrovačkim se ljetnikovcima pridružuju i ljetnikovci pjesnikâ na Hvaru (H. Lucića i P. Hektorovića) i Visu (M. Gazarovića). Nasuprot otvorenosti dubrovačkih ljetnikovaca prema prirodi, s trijemovima u prizemlju, ložama na katu i stubištima što s terase vode u vrt, niz dvoraca vlastele na obali između Trogira i Splita (Kaštela) svojim tvrđavskim obilježjima svjedoče o aktualnoj opasnosti od tur. provala a tipološki su srodniji utvrđenim zamkovima vlastele u S Hrvatskoj. O realnosti tur. opasnosti i s mora potkraj XVI. st. svjedoče osebujne crkve-tvrđave na otocima (Vrboska na Hvaru 1579, Sudurađ na Šipanu 1577), zamišljene i dimenzionirane kao zbjegovi za okolno stanovništvo.

Utjecaj Jurja Matejeva Dalmatinca u arhitekturi i skulpturi Dalmacije bio je sudbonosan kako zbog mnogih djela koja je ostavio na I obali Jadrana od Osora i Paga do Dubrovnika tako i zbog velikoga broja učenika i sljedbenika; njegova se djelatnost proteže i na Z obalu Jadrana s tri remek-djela u Anconu (Trgovačka loža, portali Sv. Franje i Sv. Augustina), čime posreduje u širenju mješovitoga gotičko-renesansnoga stila u sr. Italiji. Među Jurjevima su učenicima najvažniji *I. Pribislavljić* i *A. Aleši*. Jurjeve principe gradnje i oblikovanja primjenjuje Aleši u trogirskoj krstionici 1467 (kanelirane niše sa školjkama, montažna konstrukcija kamenim blokovima

umjesto zida, vijenac dvostrukoga lišća), a istodobno od Nikole Firentinca preuzima izrazitije renesansne motive (friz putta s girlandama). Pribislavljić je suradnik Jurju pri gradnji šibenske katedrale (sakristija, apside), a sam radi kapele Sv. Barbare, te izvodi stubište i reljef Sv. Ivana u pustinji s morskim kraljicom u pozadini (1460) u crkvi Sv. Ivana u Šibeniku. Uz radove na palači i oltaru obitelji Čipiko, grobnici Sobota i crkvi Sv. Sebastijana i dr., Nikola Firentinac u Trogiru ugradnjom monumentalnoga kamenog retabla »oltara Pravde« (1471) ostvaruje originalno i monumentalno prostorno rješenje trogirске gradske lože kao bilježničkoga ureda i sudnice, za što nema analogije na Mediteranu. Firentinac dovršava šibensku katedralu (1475–1505) dosljedno provodeći Jurjevu montažnu metodu i princip jedinstva kamene građe u oblikovanju bačvastih svodova-krovova i kupole, po čemu je katedrala osebujno djelo renesansne i eur. arhitekture uopće. U projektu trogirске kapele-mauzoleja biskupa Ivana Ursinija, koju je radio zajedno s Alešijem (1468–82), unatoč čistoj toskanskoj ranorenesansnoj morfologiji, Nikola Firentinac istodobno negira firentinsku tradiciju (miješanja različitih materijala, polikromije) i slijedi regionalnu Jurjevu koncepciju (provedenu i u Alešijevoj krstionici) jedinstvo kamene građe i arhitektonsko-skulpturalnog organizma, ostvarujući time idealnu sakralnu građevinu kako ju je osmislio, ali nikada cjelovito realizirao, teoretičar ranorenesansne arhitekture L. B. Alberti. Uravnoteženom sintezom arhitekture i monumentalne skulpture u unutrašnjosti trogirске kapele, Nikola Firentinac najavljuje prijelaz prema visokoj renesansi u Dalmaciji (podjednako i u istom desetljeću ostvaruje to u Italiji Dalmatinac L. Vranjanin u atriju vojvodske palače u Urbinu). Ikonografski program kapele izveden je skulpturalno i reljefno isključivo u